

Verspreidingsgegevens van de dagvlinders in de provincie West-Vlaanderen (België) Intermediaire analyse (2000–2003)

door de Zuid-West-Vlaamse Vlinder-Kring (Z.W.V.V.K.)
(Sylvain Cuvelier, Jori Degrande, Luc Merveillie, Stef Spruytte en Jacques Vervaeke)

Samenvatting. Hoewel de dagvlinders (Hesperioidea, Papilionoidea) van West-Vlaanderen (België) vroeger al deel uitgemaakt hebben van een breder onderzoek, bleek dat er voor deze provincie heel wat gegevens ontbraken. Bovendien hadden de auteurs de indruk dat de dagvlinderfauna in deze Belgische provincie, die gekend is als een zeer soortenarme regio, actueel nog meer onder druk staat waardoor sommige, vroeger vrij banale soorten, er op vele plaatsen zelfs bijna verdwenen zijn. De auteurs geven hier een eerste intermediaire analyse (2000–2003) van het inventarisatieproject van de dagvlinders (Hesperioidea en Papilionoidea) voor de provincie West-Vlaanderen. De inventarisatie gebeurde op basis van UTM kilometerhokken (1×1 km). De verspreiding van alle soorten wordt in kaarten weergegeven met UTM rasters van 5×5 km. Dit project wordt gecoördineerd door de leden van de Z.W.V.V.K. in samenwerking met een groot aantal vrijwilligers.

Abstract. Distribution data of the butterflies in the province of West-Flanders (Belgium) Intermediary analysis (2000–2003)

Although the butterflies of West-Flanders (Belgium) have been part of a broader study, many data seemed to lack for this province. Furthermore, the authors had the impression that the butterfly fauna of this province, which is known as a species-poor region, has to suffer from more pressure causing many species, which used to be rather ubiquitous, to become almost extinct in many localities. The authors present here a first intermediary analysis (2000–2003) of the inventory project of the butterflies (Hesperioidea and Papilionoidea) of the province of West-Flanders. This inventory is based on the UTM grid (1×1 km). The distribution of all species is shown on maps with a 5×5 km grid. This project is coordinated by the members of the Workgroup Butterflies of West-Flanders in cooperation with an important number of volunteers.

Résumé. Données de distribution des papillons de la province de Flandre occidentale (Belgique) Analyse intermédiaire (2000–2003)

Même si les papillons de Flandre occidentale (Belgique) on fait part d'une étude plus large, beaucoup de données sur l'occurrence des papillons font défaut. En plus, les auteurs avaient l'impression que la faune des papillons de cette province, qui est connue pour sa pauvreté, souffre d'une pression supplémentaire ce qui cause beaucoup d'espèces, autrefois connues comme abondantes, de disparaître dans beaucoup de localités. Les auteurs présentent ici une analyse intermédiaire (2000–2003) du projet des papillons (Hesperioidea et Papilionoidea) de la province de Flandre occidentale. Cet inventaire est basé sur des carrés UTM (1×1 km). La distribution des espèces est visualisée sur des cartes UTM (carrés de 5×5 km). Le projet est coordonné par les membres du groupe de travail sur les papillons de la province de Flandre orientale avec la coopération d'un nombre important de volontiers.

Sleutelwoorden. Rhopalocera – Papilionoidea – Hesperioidea – UTM – West-Vlaanderen – België.

Cuvelier, S.: Diamantstraat 4, B-8900 Ieper (sylvain.cuvelier@pandora.be);

Degrande, J.: Bergstraat 3, B-8956 Kemmel (joridegrande@yahoo.com)

Merveillie, L.: Meersstraat 8, B-8954 Westouter (luc.merveillie@pandora.be)

Spruytte, S.: Vogelweelde 15, B-8950 Nieuwkerke (spruyttestef@yahoo.com)

Vervaeke, J.: Oscar Seynaevelaan 13, B-8560 Gullegem (jacques.vervaeke@busmail.net)

Inleiding

De meest recente gegevens over de verspreiding van de dagvlinders van Vlaanderen werd door Maes & Van Dyck in 1999 gepubliceerd met cartografische gegevens op UTM kilometerhokken (5×5 km) basis. Hieruit bleek duidelijk dat grote delen van West-Vlaanderen niet optimaal geïnventariseerd werden, dat in veel hokken het soortenaantal bijzonder laag was en vermoedelijk niet beantwoordt aan de realiteit.

Daar de schaarse en versnipperde natuurgebieden in West-Vlaanderen onder extreem hoge druk staan door onder andere de intensieve land- en tuinbouw en veeteelt, het agressief wegbermbeheer, het tekort aan beheer, de versnippering van leefgebieden, het kusttoerisme, de aanleg en uitbreiding van nieuwe industrieterreinen, werd door de Z.W.V.V.K. (Zuid-West-Vlaamse Vlinder-Kring) begin 2000 besloten om een nieuwe inventarisatie te starten om de negatieve invloeden op de biodiversiteit van de dagvlinders van nabij te volgen. Zo kan op korte termijn aandacht besteed worden aan versteviging van de vlinderrijkste gebieden en behoud van de lokaal bedreigde soorten. Daar we vermoeden dat dit onderzoek interessant zou kunnen zijn voor andere regio's waar de druk op de dagvlinderfauna ook nog steeds toeneemt, volgt hier al een intermediair rapport.

Methode

Op 3 januari 2000 startte de Z.W.V.V.K. met het systematisch opbouwen van een databank uit archief, literatuurgegevens, collecties en eigen waarnemingsgegevens. Er werd een standaard waarnemingsformulier (Excel) ontworpen voor de input van deze historische gegevens alsook voor het inbrengen van de actuele en toekomstige gegevens.

Het waarnemingsformulier werd zo opgevat dat het mogelijk was om gedetailleerde gegevens gestandaardiseerd te kunnen inbrengen en verwerken waarbij als primaire objectieven gesteld werden: het genereren van cartografische verspreidingsgegevens op UTM kilometerhokken (1×1 km) en het aanmaken van grafieken over de lokale vliegtijden. Voor de aanmaak van kaartgegevens werd finaal geopteerd voor een bestaand softwareprogramma DMAP.

Gedurende drie jaren, van 2000 tot eind 2002 brachten de vijf Z.W.V.V.K.-leden hun gegevens samen en werd ieder mogelijk ogenblik gebruikt om te inventariseren. Een ideale databank vereist dat de hokken op identieke wijze onderzocht worden zowel naar bezoekfrequentie als spreiding over het jaar. Daarom werden vanaf begin 2003, via diverse kanalen, vrijwilligers aangesproken om het verzamelen van gegevens te versnellen en geografisch breder te spreiden. Op deze wijze werden in 2003 door 79 vrijwilligers, naast de Z.W.V.V.K.-leden, gegevens ingebracht in de databank.

Gedurende 2003 werden de vrijwilligers bijna wekelijks per e-mail (onder de naam Z.W.V.V.K.-nieuwsbrief) op de hoogte gehouden van de recente observaties. De nieuwsbrief meldde geregeld specifieke topics rond de te

verwachten soorten en gaf eveneens ondersteuning bij moeilijke determinaties. Twijfelachtige waarnemingen werden enkel aanvaard mits bewijsmateriaal zoals duidelijke foto's of een verzameld exemplaar geleverd werd.

Actuele kennis

Hesperiidae

Pyrgus malvae (Linnaeus, 1758)

Actuele verspreiding: de Aardbeivlinder is de meest lokale dagvlindersoort van West-Vlaanderen en komt voor op kort gehouden vegetatiepatronen met tormentil en op heidegebiedjes in de arrondissementen Diksmuide en Tielt.

Vliegtijden: in één generatie van eind april tot eind mei.

Specifieke bemerkingen: de twee biotopen vragen om continue opvolging want de soort is in Knesselare door verkeerd beheer op zeer korte tijd bijna verdwenen (mondelinge mededeling M. Zwertvaegher en C. Bruggeman).

Ochlodes sylvanus (Esper, 1777)

Actuele verspreiding: het Groot dikkopje komt lokaal over heel West-Vlaanderen voor op graslanden en in open bosgebieden met voldoende nectaraanbod. Plaatselijk kan deze vlinder vrij talrijk zijn.

Vliegtijden: vliegt in één generatie van eind mei tot en met augustus.

Specifieke bemerkingen: de eitjes en rupsen leven vrij hoog op breedbladige grassen en zijn dus uiterst gevoelig voor maaibeurten in deze levensfase.

Thymelicus lineola (Ochsenheimer, 1808)

Actuele verspreiding: het Zwartsprietdikkopje komt over heel de provincie voor op graslanden en verruigde terreinen. Het is de algemeenste soort van de dikkopjes in West-Vlaanderen.

Vliegtijden: vliegt in één generatie van juni tot eind augustus.

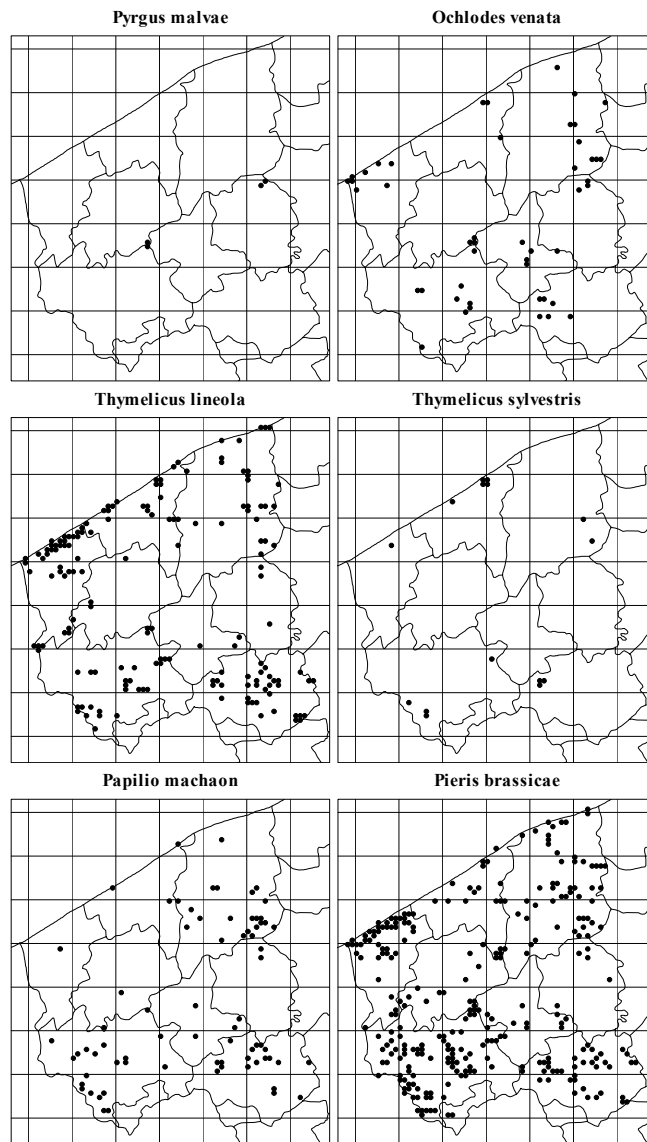
Specifieke bemerkingen: de soort kan lokaal in grote aantallen voorkomen. Deze vrij mobiele vlinder palmt vrij vlug nieuwe ruigten in.

Thymelicus sylvestris (Poda, 1761)

Actuele verspreiding: er zijn recent slechts heel weinig waarnemingen van deze soort die bovendien afkomstig zijn uit een beperkt aantal biotopen.

Vliegtijden: vliegt van juni tot begin augustus.

Specifieke bemerkingen: vroeger was het Geelsprietdikkopje ruimer verspreid. Het ontbreken van meer recente waarnemingen kan evenwel ook te wijten zijn aan verwarring met het Zwartsprietdikkopje.

Papilionidae

Papilio machaon Linnaeus, 1758

Actuele verspreiding: in het voorjaar vrij lokaal. Door het trekvermogen kan de Koninginnenpage echter over heel de provincie worden waargenomen.

Vliegtijden: de eerste generatie vliegt met lage aantallen van mei tot begin juni. De tweede generatie kan hogere aantallen geven en start rond de derde decade van juni en eindigt midden augustus. Bij zeer gunstig weer zoals in 2003 was er nog een talrijke derde generatie van eind augustus tot eind september. Er was een overlapping tussen de tweede en derde generatie.

Specifieke bemerkingen: de soort komt lokaal voor in de provincie. Bij goede weersomstandigheden kan ze zich later over heel de provincie uitbreiden waarbij in de zomer vooral meldingen van rupsen uit tuinen mogelijk zijn.

Op 19 juni 2003 werd door C. Wintein melding gemaakt van een nieuwe voedselplant. In een grote plasticserre werden rupsen gevonden op stekken van *Choisya ternata*, zowel op de groene als de gele variant van deze sierstruik. De verpopping verliep snel en normaal. Ook de imago's vertoonden geen bijzonderheden.

Pieridae

Pieris brassicae (Linnaeus, 1758)

Actuele verspreiding: algemene soort.

Vliegtijden: de eerste generatie vliegt van eind maart tot eind juni en wordt onmiddellijk gevolgd door een tweede en derde generatie die soms moeilijk van elkaar te onderscheiden zijn. De laatste meldingen van het Groot koolwitje dateren van midden oktober.

Specifieke bemerkingen: de eerste generatie is meestal minder talrijk door aanwezigheid van parasiterende sluipwespen in de nazomer van het vorige jaar.

Pieris rapae (Linnaeus, 1758)

Actuele verspreiding: heel algemene soort.

Vliegtijden: de eerste generatie van het Klein koolwitje vliegt van midden maart tot midden juni en net als bij voorgaande soort volgen daarna meerdere generaties elkaar op tot eind oktober.

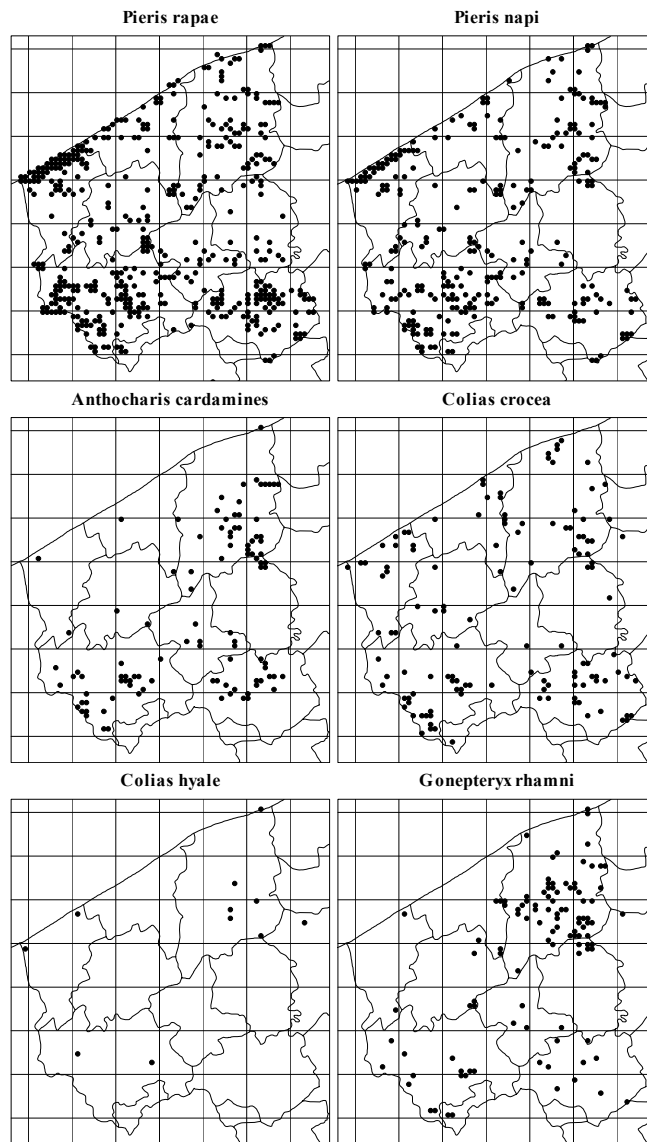
Specifieke bemerkingen: door de ruime verspreiding uitstekend geschikt om de intensiteit van inventarisatie te evalueren.

Pieris napi (Linnaeus, 1758)

Actuele verspreiding: algemene soort.

Vliegtijden: de eerste generatie vliegt van midden maart tot midden juni, de volgende vanaf eind juni en met overlappende generaties komt de soort voor tot midden oktober.

Specifieke bemerkingen: het Klein geaderd witje geeft de voorkeur aan vochtige en structuurrijke biotopen.

Anthocharis cardamines (Linnaeus, 1758)

Actuele verspreiding: kan bijna over de hele provincie worden waargenomen maar is schaars aan de kust.

Vliegtijden: eind maart tot begin juni. Een uitzonderlijke vondst van een fris, maar dood Oranjetipje gebeurde op 27 augustus 2003 te Westouter.

Specifieke bemerkingen: daar waar de lagere wettelijke bemestingsnormen opgevolgd worden, neemt het aantal pinksterbloemen in vochtige weiden terug toe. De laatste jaren resulteert dit in een toename van de aantallen oranjetipjes.

Colias crocea (Fourcroy, 1785)

Actuele verspreiding: de Oranje luzernevlinder is een trekvlinder die in gunstige jaren over de hele provincie kan voorkomen.

Vliegtijden: vanaf eind mei zijn er observaties van trekkende exemplaren. Deze brengen vanaf midden juli ter plaatse één generatie voor. In 2003 was er uitzonderlijk nog een extra generatie in het midden van september.

Specifieke bemerkingen: in gunstige jaren kan de vlinder zich op klaver- en luzernevelden voortplanten met als gevolg lokaal grotere aantallen frisse exemplaren.

Colias hyale (Linnaeus, 1758)

Actuele verspreiding: de Gele luzernevlinder is een zeldzame trekvlinder in West-Vlaanderen. De soort kan wel over heel de provincie geobserveerd worden.

Vliegtijden: observaties vanaf midden juni tot begin september.

Specifieke bemerkingen: de soort is moeilijk te onderscheiden van voorgaande soort (zeker de witte wijfjes) zodat er speciale aandacht nodig is om de observaties te valideren. Ook verwarring met *Colias alfacariensis* Ribbe (Zuidelijke luzernevlinder) is mogelijk. De laatste soort is echter nooit met zekerheid waargenomen in West-Vlaanderen. Waakzaamheid blijft zeker nodig en determinatie kan ondersteund worden door het verzamelen van het exemplaar.

Gonepteryx rhamni (Linnaeus, 1758)

Actuele verspreiding: kan over de hele provincie worden waargenomen maar blijkt vrij schaars aan de kust.

Vliegtijden: de overwinteraars vliegen al bij de eerste warme dagen van midden februari tot midden juni. Vanaf juli vliegt de nieuwe generatie. Bij extreem warme weersomstandigheden kan deze vlinder in de zomer tijdelijk verdwijnen (diapauze) en later opnieuw te voorschijn komen tot midden september.

Specifieke bemerkingen: de soort kan zeer goed geïnventariseerd worden vanaf de eerste mooie lentedagen.

Lycaenidae

Thecla betulae (Linnaeus, 1758)

Actuele verspreiding: de kennis van de verspreiding van de Sleedoornpage is vooral te danken aan inventarisatie van sleedoornstruiken in de bloeiperiode gevolgd door winterse eitellingen. Het is een zeer lokale soort die kleine populaties heeft in het West-Vlaamse Heuvelland en waarvan in 2003 aan de grens met Oost-Vlaanderen ook enkele eitjes gevonden werden (mondelinge mededeling J. Vandenborre en ook bevestigd door Z.W.V.V.K.).

Vliegtijden: de vlinders vliegen in één generatie van begin augustus tot begin september.

Specifieke bemerkingen: de bestaande populaties aan de rand van het verspreidingsgebied leven in zorgwekkende omstandigheden door de geringe aantallen sleedoornstruikjes. Ook het beheer (eradicatie) van de niet zo populaire sleedoornstruiken en/of het snoeien op verkeerde tijdstippen (gedurende het eien rupsstadium) kunnen op korte termijn nefast zijn. De aanbevelingen voor deze soort zijn zoveel mogelijk kleine landschapselementen herstellen en het creëren van corridors tussen de bestaande populaties.

Neozephyrus quercus (Linnaeus, 1758)

Actuele verspreiding: de Eikenpage wordt zelden waargenomen zodat de actuele kennis van de verspreiding onvolledig is. Er zijn recente observaties in de arrondissementen Brugge, Tielt, Diksmuide, Ieper en Kortrijk. Het is een vrij lokale en kwetsbare soort in West-Vlaanderen.

Vliegtijden: de vlinder vliegt in één generatie van midden juni tot eind augustus.

Specifieke bemerkingen: door inventarisatie van bosgebieden met oude eiken zullen vermoedelijk nog nieuwe vindplaatsen ontdekt worden.

Satyrium ilicis (Esper, 1779)

Actuele verspreiding: de Bruine eikenpage is een zeldzame waarneming en is enkel gekend uit het arrondissement Brugge op een heideterrein waar de soort zelfs niet ieder jaar waargenomen wordt.

Vliegtijden: de enige melding van 3 exemplaren binnen deze inventarisatieperiode dateert van 30 juli 2000.

Specifieke bemerkingen: Verder onderzoek naar de verspreiding van deze soort is zeker wenselijk.

Callophrys rubi (Linnaeus, 1758)

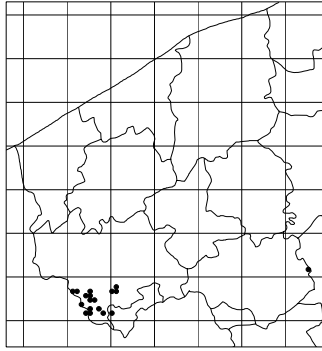
Actuele verspreiding: het Groentje is een zeer lokale soort die op drie heideterreinen verspreid over de provincie voorkomt.

Vliegtijden: de vlinder vliegt in één generatie van mei tot begin juli.

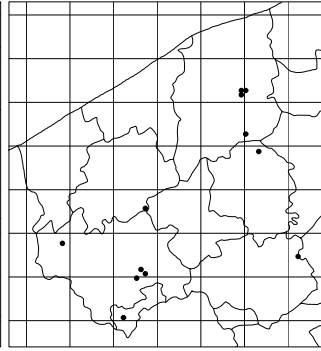
Specifieke bemerkingen: deze vlindersoort vraagt om continue opvolging. Verkeerd beheer kan op korte termijn een populatie doen verdwijnen zoals helaas in 2003 vastgesteld werd in het nabije Knesselare (mondelinge mededeling M. Zwertvaegher en C. Bruggeman).

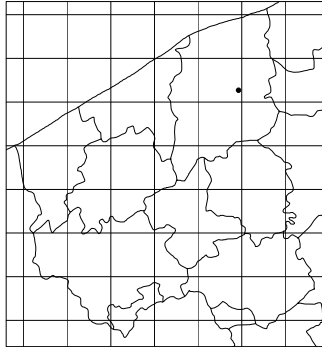
Thecla betulae

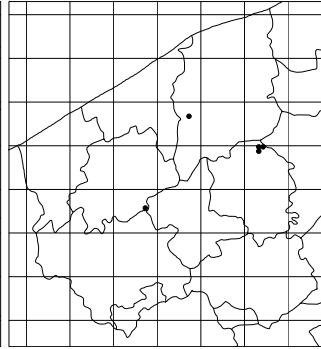
Neozephyrus quercus

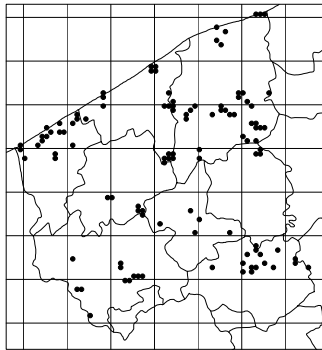
Satyrium ilicis

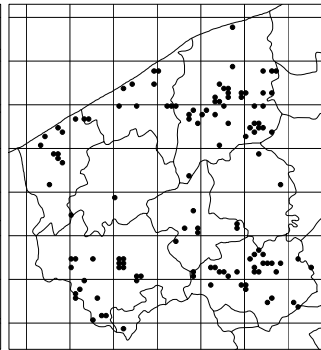
Callophrys rubi

Lycæna phlaeas

Celastrina argiolus

Lycaena phlaeas (Linnaeus, 1761)

Actuele verspreiding: de Kleine vuurvliender is een vrij lokale vlinder die over heel de provincie wordt waargenomen. Hij komt vooral voor op schraal grasland, in de duinen en op enkele heidegebieden.

Vliegtijden: de eerste generatie vliegt van april tot begin juni. Vanaf eind juni start de tweede generatie die zich in normale jaren handhaaft tot eind september. In 2003 trad een talrijke derde generatie op.

Specifieke bemerkingen: de aanwezigheid van de vlinder is een aanduiding van geringe bemesting.

Lampides boeticus (Linnaeus, 1767)

Actuele verspreiding: een trekvlinder waarvan in 2003 één gedocumenteerde observatie gekend is.

Vliegtijden: de enige melding van het Tijgerblauwtje dateert van 6 september 2003 te Ingelmunster (mondelijke mededeling K. Desmet, observatie van L. De Cooman, bevestigd door foto's).

Specifieke bemerkingen: een uitzonderlijke waarneming die zeker niet jaarlijks te verwachten is.

Celastrina argiolus (Linnaeus, 1758)

Actuele verspreiding: het Boomblauwtje is over heel de provincie een regelmatige observatie in vooral tuinen en parken.

Vliegtijden: vliegt in twee generaties van midden maart tot eind september.

Specifieke bemerkingen: het is een soort die in elke vlindervriendelijke tuin met o.a. klimop en sporkenhout kan voorkomen.

Aricia agestis (Bergsträsser, 1779)

Actuele verspreiding: het Bruin blauwtje is over heel de provincie gemeld maar blijft een lokale soort. Naast duinbiotopen en schrale graslanden wordt de vlinder ook regelmatig in verruigde gebieden geobserveerd. Al enkele jaren was er met zekerheid een populatie gekend te Gullegem (arrondissement Kortrijk). In 2003 werden op verschillende plaatsen in de arrondissementen Roeselare en Kortrijk meerdere exemplaren geteld.

Vliegtijden: de eerste generatie is niet zo talrijk en vliegt van half mei tot midden juni. De tweede generatie vliegt van juli tot eind september. In 2003 werd midden september een derde uitzonderlijke piek bereikt.

Specifieke bemerkingen: werd de soort vroeger over het hoofd gezien of breidt ze zich daadwerkelijk uit?

Polyommatus icarus (Rottemburg, 1775)

Actuele verspreiding: komt over heel de provincie voor in droge, bloemrijke graslanden.

Vliegtijden: de eerste generatie vliegt van mei tot begin juli en gaat ongemerkt over in de tweede generatie vanaf juli tot midden september. Het Icarusblauwtje had in 2003 een duidelijke derde generatie midden september waarvan de laatste vlinders tot half oktober werden gezien.

Specifieke bemerkingen: deze vlinder is vrij mobiel en kan op korte tijd nieuwe biotopen bevolken.

Nymphalidae: Satyrinae

Melanargia galathea (Linnaeus, 1758)

Actuele verspreiding: geen standvlinder. De soort werd in 2003 tweemaal gemeld uit Reningelst.

Vliegtijden: het Dambordje vliegt in één generatie vanaf eind juni tot midden augustus.

Specifieke bemerkingen: de twee meldingen dateren van 14 en 15 juli 2003. Hoewel er al zekere observaties zijn van zwervers (vóór 2000) toch werden deze twee observaties niet gevalideerd bij gebrek aan bewijsmateriaal.

Hipparchia semele (Linnaeus, 1758)

Actuele verspreiding: de Heivlinder komt enkel aan de kust voor en is in geschikte biotopen aan de Westkust talrijk.

Vliegtijden: de vlinder vliegt in één generatie vanaf begin juli tot begin september.

Specifieke bemerkingen: van de Midden- en Oostkust zijn slechts weinig biotopen en lage aantallen vlinders gemeld.

Maniola jurtina (Linnaeus, 1758)

Actuele verspreiding: komt over heel de provincie voor op ruige terreinen waar er zelden gemaaid wordt.

Vliegtijden: komt in één generatie voor van begin juni tot eind september.

Specifieke bemerkingen: het Bruin zandoogje kent een achteruitgang wat vooral te wijten is aan een verkeerd wegberm- en weidebeheer.

Aphantopus hyperantus (Linnaeus, 1758)

Actuele verspreiding: het Koevinkje is in West-Vlaanderen eerder een lokale soort die recent niet meer met zekerheid gezien werd in de arrondissementen Kortrijk en Roeselare. Aan de Westkust, te Houthulst, de zuidelijke helft van arrondissement Brugge en aansluitend het noorden van arrondissement Tielt zijn er populaties waar de vlinder talrijk kan voorkomen.

Vliegtijden: vliegt in één generatie van begin juli tot eind augustus.

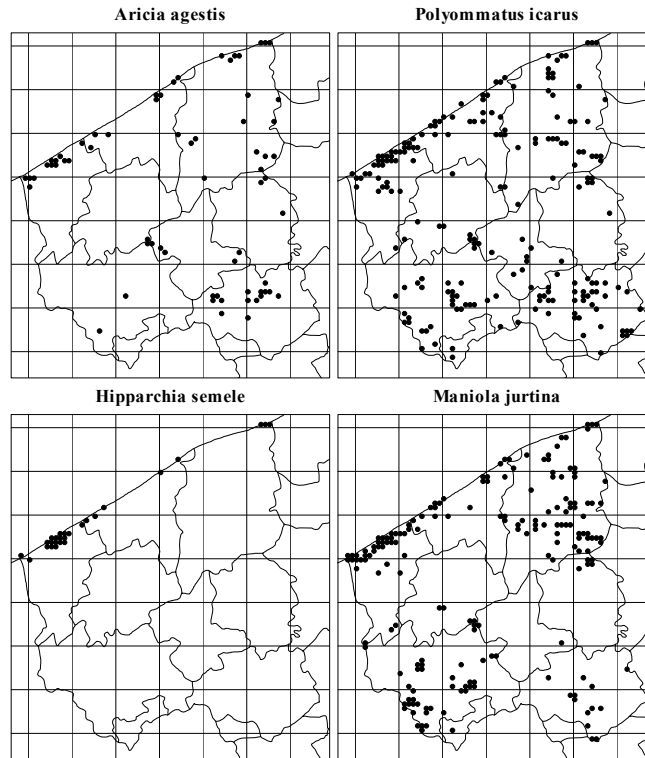
Specifieke bemerkingen: deze soort kan in West-Vlaanderen niet als algemeen beschouwd worden hoewel de vlinder lokaal vrij talrijk kan zijn.

Pyronia tithonus (Linnaeus, 1771)

Actuele verspreiding: komt over heel de provincie voor en lijkt nog algemener te worden.

Vliegtijden: het Oranje zandoogje vliegt in één generatie van midden juni tot begin september.

Specifieke bemerkingen: deze zandoog lijkt geen enkele hinder te ondervinden van maaien of bemesting.

***Coenonympha pamphilus* (Linnaeus, 1758)**

Actuele verspreiding: het Hooibeestje komt vrij verspreid voor in de arrondissementen Veurne, Oostende en Brugge. In het zuiden van de provincie zijn het aantal observaties en biotopen veel schaarser.

Vliegtijden: de eerste generatie vliegt van eind april tot eind juni. Vroeg in juli start de tweede generatie die aanhoudt tot eind augustus. In gunstige jaren treedt nog een derde generatie op van midden september tot begin oktober.

Specifieke bemerkingen: deze niet-mobiele soort is uiterst gevoelig voor het huidige maaibeheer en de overbemesting.

***Pararge aegeria* (Linnaeus, 1758)**

Actuele verspreiding: het Bont zandoojie komt over de hele provincie voor in vrij schaduwrijke biotopen.

Vliegtijden: diverse overlappende generaties zijn waar te nemen van midden maart tot begin november.

Specifieke bemerkingen: deze soort is helemaal niet bedreigd.

Lasiommata megera (Linnaeus, 1767)

Actuele verspreiding: de Argusvlinder is een vrij zeldzame en lokale soort geworden, bijna onvindbaar in de arrondissementen Roeselare en Kortrijk.

Vliegtijden: de eerste generatie vliegt van begin mei tot begin juni. In normale jaren komt de tweede generatie voor vanaf midden juli tot eind augustus. In warme jaren, zoals 2003, treedt een talrijke derde generatie op van begin september tot midden oktober.

Specifieke bemerkingen: de intensieve landbouw, veeteelt en bemesting hebben een zeer nefaste invloed op het voortbestaan van deze soort, ondanks zijn mobiel karakter.

Nymphalidae: Nymphalinae

Inachis io (Linnaeus, 1758)

Actuele verspreiding: algemene soort.

Vliegtijden: de eerste overwinterende exemplaren vliegen al heel vroeg in het voorjaar tot begin juni. De nieuwe generatie vliegt in normale jaren vanaf eind juni tot midden oktober. In 2003 was er een duidelijke derde generatie in september. Bij gunstig weer kan een eenzaam exemplaar nog tot diep in november gezien worden.

Specifieke bemerkingen: binnen de familie van de schoenlappers is de Dagpauwoog de meest constante soort doorheen de jaren.

Vanessa atalanta (Linnaeus, 1758)

Actuele verspreiding: de Atalanta is een trekvlinder die heel talrijk over de hele provincie voorkomt.

Vliegtijden: alsmear vroegere meldingen (in 2003 al vanaf midden januari) doen vragen rijzen rond geslaagde overwinteringspogingen. Vanaf eind maart komen de eerste atalanta's aan. Deze geven een langgerekte zomergeneratie die aangevuld wordt met Zuid-Europese immigranten. De laatste atalanta werd eind november waargenomen.

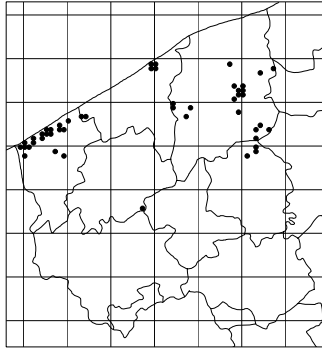
Specifieke bemerkingen: in normale jaren kan de vlinder in september veelvuldig waargenomen worden op rottend fruit. In september 2003 werden echter opvallend minder atalanta's gezien.

Vanessa cardui (Linnaeus, 1758)

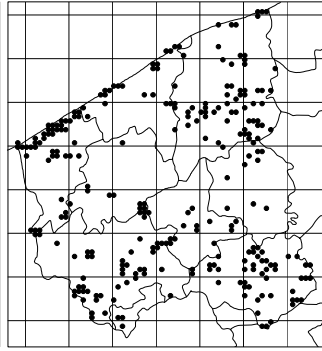
Actuele verspreiding: de Distelvlinder is een trekvlinder die in gunstige jaren talrijk over de hele provincie kan voorkomen. In 2002 was de soort zeldzaam.

Vliegtijden: de vroegste melding dateert van begin maart. Normaal komen de eerste trekvlinders aan vanaf midden april en brengen afhankelijk van het jaar één langgerekte, of enkele generaties voor met exemplaren tot midden oktober. In de zomer worden deze ook nog aangevuld door trekvlinders uit het zuiden. Ook voor deze soort zijn in 2003 twee duidelijke pieken in de vliegtijd te herkennen: midden juni en eind juli–begin augustus.

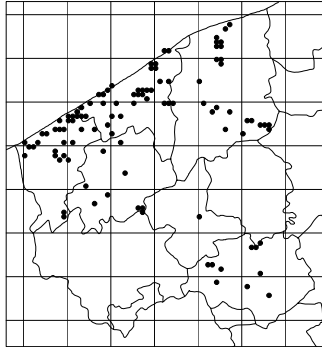
Aphantopus hyperantus

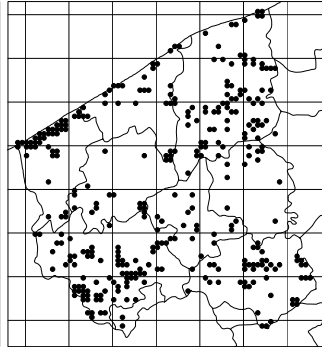
Pyronia tithonus

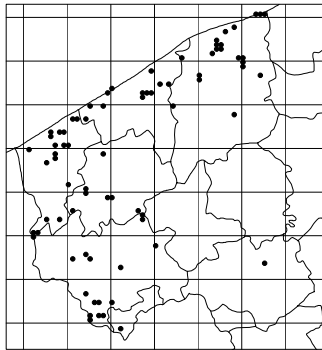
Coenonympha pamphilus

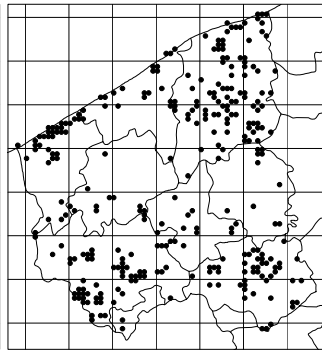
Pararge aegeria

Lasiommata megera

Inachis io

Specifieke bemerkingen: deze soort kan in de zomermaanden van een gunstig jaar talrijker zijn dan de *Atalanta*.

Aglais urticae (Linnaeus, 1758)

Actuele verspreiding: algemene soort.

Vliegtijden: overwinterende exemplaren worden al heel vroeg in het jaar opgemerkt en geven een eerste generatie vanaf juni. De vlinders van de tweede generatie vertonen een duidelijke overlapping met de eerste generatie en worden tot aan de overwintering gezien op het einde van oktober.

Specifieke bemerkingen: bij het begin van het Z.W.V.V.K.-project leken de aantallen alarmerend snel achteruit te gaan. Dit was zonder duidelijk aanwijsbare reden want de voedselplant (*Urtica dioica*) is door de zeer hoge bemestingsgraad over heel de provincie talrijk aanwezig. Gedurende 2003 werden al vroeg in het voorjaar meldingen gemaakt en werd het finaal de vijfde meest algemene vlindersoort van het jaar.

Polygona c-album (Linnaeus, 1758)

Actuele verspreiding: komt over heel de provincie voor maar is tot op heden uit minder 1 km hokken gemeld dan de Daggauwoog en de Kleine vos.

Vliegtijden: overwinterende exemplaren met donkere onderzijde worden waargenomen van midden maart tot eind mei. De eerste generatie (forma *hutchinsoni* Robson, met lichtere onderzijde) vliegt vanaf midden juni. De volgende generatie vliegt vanaf augustus en wordt na overwintering het volgende voorjaar opnieuw gezien.

Specifieke bemerkingen: de Gehakkelde aurelia vertoont duidelijk territoriaal gedrag en de aantallen per biotoop blijven over het hele jaar relatief laag.

Araschnia levana (Linnaeus, 1758)

Actuele verspreiding: wordt over de hele provincie waargenomen maar is schaars aan de Midden- en Oostkust.

Vliegtijden: de voorjaarsgeneratie (forma *levana* Linnaeus) werd in 2003 al waargenomen in de tweede decade van maart maar is normaal aanwezig van midden april tot begin juni. De tweede generatie (forma *prorsa* Linnaeus) vloog in 2003 al vanaf eind juni maar gaat in een normaal jaar eerder midden juli van start. Bovendien was er in 2003 nog een vrij talrijke derde generatie van midden augustus tot midden september.

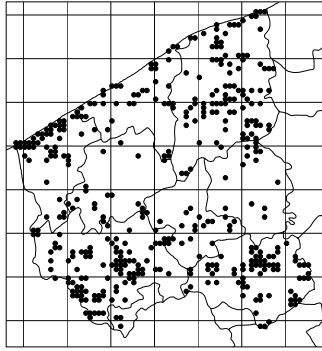
Specifieke bemerkingen: het Landkaartje is een soort die zeer sterk uitbreidt in aantallen en verspreidingsgebied. Op korte termijn mag de vlinder waarschijnlijk ook als een algemene verschijning verwacht worden aan de Midden- en Oostkust.

Issoria lathonia (Linnaeus, 1758)

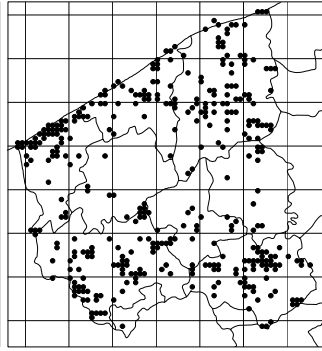
Actuele verspreiding: aan de Westkust lijkt de Kleine parelmoervlinder sinds enkele jaren opnieuw een vaste populatie te vormen.

Vliegtijden: de vlinder heeft meerdere opeenvolgende generaties per jaar en werd geobserveerd van eind maart tot midden oktober.

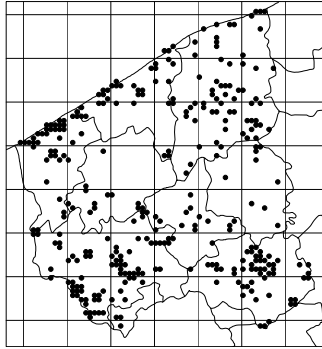
Vanessa atalanta

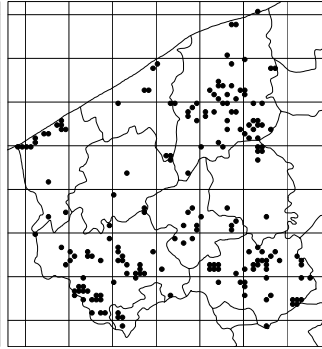
Vanessa cardui

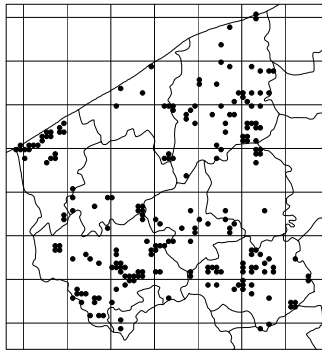
Aglais urticae

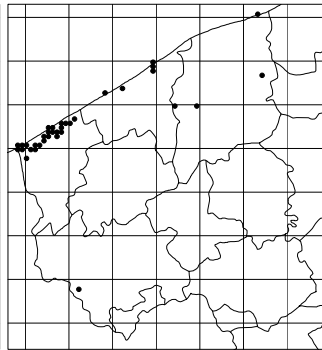
Polygonia c-album

Araschnia levana

Issoria lathonia

Specifieke bemerkingen: het is een zeer mobiele vlinder die af en toe als trekker gemeld wordt. Het ziet er naar uit dat deze soort pogingen onderneemt om het areaal uit te breiden naar de Middenkust. De vrij regelmatige meldingen van 2003 bevestigen deze tendens.

Limenitis camilla (Linnaeus, 1764)

Actuele verspreiding: er zijn twee, niet gevalideerde waarnemingen uit het arrondissement Kortrijk. De eerste observatie (14 juli 2001) gebeurde op een biotoop te Gullegem dat niet geschikt lijkt voor deze soort en waar het landkaartje talrijk voorkomt. De tweede observatie (23 mei 2002 te Wevelgem) viel buiten de normale vliegtijd voor deze soort. Voorlopig beschouwen we de Kleine ijsvogelvlinder als afwezig.

Vliegtijden: de vlinder vliegt vanaf juni tot augustus.

Specifieke bemerkingen: op korte afstand van West-Vlaanderen komt deze vlindersoort voor in Oost-Vlaanderen, Henegouwen en Frankrijk (F-59 Nord).

Bedanking

Dank aan alle vrijwilligers voor de vele waarnemingsuren weg van huis en het geduldig inbrengen van de observatiegegevens in het waarnemingsformulier: Anselin-Leperre L., Backers G., Beddeleem A., Bogaert P., Brinckman S., Broidioi J., Carette G., Claerbout F., Claeys R., Cuvelier Si., Cuvelier Sy., Cuvelier T., De Blauwe H., De Jonckheere D., De Scheemaeker F., Decuypere P., De Windt J., Dewulf D., De Wulf R., Deros E., Debuck J., Dekempe J., Demarez L., Desmet K., Declerck M., Decoene P., Degrande J., Deloof R., Devos J., D'Haese B., D'hoore P., Endriatis N., Gevaert H., Geilleit J., Goemaere K., Groenez G., Heirweg B., Himschoot G., Hugelier J., Hurtekant I., Hurtekant K., Jans W., Jonckheere F., Keirsebilck M., Keirsebilck P., Kuijken E., Lavens K., Lierman P., Martens C., Merveillie K., Merveillie L., Mylle J., Naessens Y., Neirinckx G., Orbie G., Pauwels J., Pottier M., Quaghebeur G., Recour P., Ruyssveldt H., Spruytte I., Spruytte S., Vanaelst E., Van De Keere D., Van De Keere F., Van De Kerkove R., Vandemaele W., Vanden Borre J., Vanderhaeghe J., Van de Walle M., Van de Water J., Van Hulle M., Vannieuwenhuyze R., Van Opstaele M., Vanpaemel L., Vansteenkiste J., Verhaeghe S., Verniest E., Verroens F., Verscheure C., Vervaeke J., Veys S., Vlaemynck P., Vroman F., Warreyn G., Werbrouck C., Wieme G., Zwertvaegher M.

Bibliografie

Maes, D. & Van Dyck, H., 1999. *Dagvlinders in Vlaanderen – Ecologie, verspreiding en behoud*. — Stichting Leefmilieu, Antwerpen, i.s.m. Instituut voor Natuurbehoud en Vlaamse Vlinderwerkgroep, Brussel. 480 pp.

Cartografie

DMAP, distribution mapping software: <http://www.dmap.co.uk/>. — Dr. Alan Morton, Blackthorn Cottage, Chawridge Lane, Winkfield, Windsor, Berkshire, SL4 4QR, UK.